

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd
Postboks 799 Sentrum

0106 OSLO

Dato: 27.11.2020

Vår ref: 20/04202-3

Deres ref:

Svar på høring om overordnede problemstillinger i kirkens valgordninger

Stavanger bispedømmeråd har sendt inn svar på høringen om overordnede problemstillinger i kirkens valgordninger via skjemaet på kirken.no/hoeringer.

I tillegg ønsket et flertall i rådet å legge ved en del av bakgrunnsdelen av saksframlegget, som en utfyllende kommentar til modellvalget til kapittel 2.

Teksten her var som følger:

Personvalg, blandet valg og listevalg.

Det er i kapittel to høringsnotatet fra Kirkerådet kan utfylles med flere perspektiver.

Tidligere har det vært vurdert om det er ønskelig å organisere valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet som listevalg. Pr. i dag er det et tydelig politisk flertall for dette i Kirkemøtet.

Før innføringen av muligheten for lister, var det også et mindretall i Kirkemøtet som tok til orde for at en burde beholde en ordning med personvalg og ikke gå over til lister. Dette kan være nyttig bakgrunnsinformasjon fortsatt. Begrunnelsene for å vektlegge personvalg var for eksempel at:

- Oppgavene som tillitsvalgt i kirkelige råd er i stor grad en upolitisk rolle, som først og fremst krever god dømmekraft og evne til å vurdere saker av betydning for kirkens felles virksomhet.*
- Kirkepolitiske partier endrer styringsdynamikken i kirken. Ved personvalg avgjøres saker innenfor de kirkelige rådsorganene, på bakgrunn av saksutredninger som søker å gi de tillitsvalgte et så godt beslutningsgrunnlag som mulig. Når det oppstår politiske partier, øker risikoen for at det internt i partiene tas avgjørelser før saker er utredet og tatt opp i det aktuelle rådet eller utvalget. Det avhenger av hvordan partiene arbeider hvordan dette slår ut.*
- Listevalg skaper fokus på skillelinjer i kirken på en måte som kan svekke internt samhold og skade kirkens omdømme. Uansett hvilke grupper det rammer, kan det også forsterke opplevelsen av å identifisere seg med et tapende parti eller tydelig mindretall i kirken, og slik svekke tilhørigheten for ulike deler av medlemmene.*

Som demokratisk ordning ville et personvalg forutsette åpenhet om kandidatenes kirkepolitiske standpunkter. Det har vært utfordrende å få til ved menighetsrådsvalg, men har vist seg å være gjennomførbart ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Personvalg, som ved kirkevalgene i 2009 og 2011, har gitt velgerne mulighet til å bruke valget til å gi uttrykk for sine kirkepolitiske preferanser.

Utfordringen ved kirkevalgene fram til 2015 har særlig vært at det har vært nødvendig for velgerne å finne kandidatinformasjon og sette seg inn i mange kandidater, i mye større grad enn ved offentlige valg. Dette hever terskelen for deltakelse. En har også sett at kandidatenes geografiske tilknytning får uforholdsmessig stor betydning ved personvalg, siden mange først og fremst stemmer på lokale kandidater, selv om valget gjelder organer som nettopp skal sørge for likebehandling av sokn og medlemmer på tvers av geografiske forskjeller.

Selv om administrasjonen fortsatt ser at det finnes gode argumenter for å organisere kirkelige valg som personvalg, er dette altså av flere grunner ikke et realistisk alternativ. Kirkerådet har ikke skissert det som et alternativ i høringsnotatet å gå tilbake til ordningene fra 2009 og 2011. Det er likevel viktig for medlemmene i rådet å ha reflektert over også denne dimensjonen ved valget, ikke minst siden personvalgstenkningen i 2015 og 2019 har vært en vesentlig del av bakgrunnen for nominasjonskomiteens liste, som bygger på personvalgsordningene fra 2009, 2011 og tidligere.

Blandet valg

Høringsnotatet beskriver godt utfordringene ved et blandet valg, med både politiske lister og en i utgangspunktet tverrpolitisk, menighetsrådsbasert liste. Det er et grunnleggende problem at velgerne kan ende med å bidra til motsatt politikk av det de ønsker gjennom å bruke en liste med tverrpolitisk profil.

Høringsnotatet beskriver også hvordan nominasjonskomiteens liste ikke har et partiapparat og begrensede muligheter til å definere en politisk plattform og skape seg en tydelig identitet. Dette gir organisatoriske og kommunikative utfordringer for denne listen ved valget. Høringsnotatet beskriver utfordringene godt og kommer med noen mulige forslag til løsninger.

Samtidig kan nominasjonskomiteens liste også ses som et uttrykk for en politikk som reflekterer reelle og vanlige kirkepolitiske standpunkter, blant annet at kirkedemokratiet bør sikte mot

- *brede nominasjonsprosesser*
- *samling på tvers av ulike meninger*
- *forankring av det nasjonale og regionale demokratiet i menighetsrådene.*

Dette forutsetter at nominasjonskomiteen faktisk setter opp en bred liste og at det er mulig for velgerne å sette seg tilstrekkelig inn i kandidatene til å gjøre kvalifiserte valg.

En kan merke seg at i kirkepolitiske stridsspørsmål har ulike valgordninger gitt relativt lik representasjon for kjente grupper i Stavanger bispedømmeråd. I 2015 var det ikke listevalg i Stavanger bispedømme. Da endte en med et valgresultat for leke medlemmer som kirkepolitisk sett likner sammensetningen en fikk ved listevalget i 2019. I stor grad ser det altså ut til at de som til nå har stemt ved kirkevalg er i stand til å orientere seg i aktuelle valgordninger. Samtidig er det mange som ikke ennå stemmer, fordi valget er vanskeligere enn det offentlige å orientere seg i.

Det er altså argumenter både for og mot dagens «asymmetriske» valgordning, med både politiske lister og nominasjonskomiteens liste. Dersom en ønsker å beholde ordningen, gir høringsnotatet aktuelle forslag til forbedringer.

For å unngå ulempene ved ordningen foreslår likevel Kirkerådet å gå bort fra det asymmetriske valget og stimulere til listedannelser. Høringsnotatet gir argumenter for dette. Det kan likevel være behov for også å si noe mer om de demokratiske utfordringene ved å gå for et slikt valg. Høringsnotatet nevner disse, men utreder dem ikke utførlig.

Rent listevalg.

Dersom en i framtiden skulle gå for et rent listevalg, er det to utfordringer ved dette det er viktig å være klar over på forhånd. I stor grad henger de sammen.

Den prinsipielle utfordringen handler om at listevalg som en demokratisk modell forutsetter at det faktisk finnes et landskap av lister som gir velgerne mulighet til å gi uttrykk for sine meninger. Dersom en stor gruppe velgere ikke finner en liste med et program de kan la seg representere gjennom, vil valgresultatet reflektere det politiske kartet snarere enn velgernes terreng. En mulig mangel på samsvar mellom velgernes ønsker og et reelt valgresultat er en alvorlig demokratisk utfordring, minst på høyde med utfordringene ved dagens ordning.

Det er derfor stor risiko forbundet med å gå for et rent listevalg før det faktisk finnes et mangfold av lister velgerne kan gi uttrykk for sine meninger gjennom. Før et listevalg kan fungere optimalt, bør det nemlig finnes lister for de store gruppene mellom skillelinjene i det kirkepolitiske landskapet.

Det har vært en utfordring ved kirkevalg at det har vært vanskelig å finne saker som tydelig nok er uttrykk for reelle kirkepolitiske skillelinjer. Det er først og fremst spørsmålet om parforhold mellom mennesker av samme kjønn som har fått fokus. Dette er et viktig spørsmål, og hva man svarer på dette kan si mye om hvordan man tenker teologisk. Samtidig fungerer det kommunikativt i offentligheten på en måte få er tilfredse med, når ulike syn på dette i et valg blir kirkens tydeligste ansikt utad. Det finnes også mange flere nyanser i holdning, begrunnelser og standpunkter her enn det som vanligvis kommer fram i debatten.

Det finnes andre skillelinjer i kirken også, som ikke har blitt synlige i kirkedemokratiet. For eksempel finnes det ulike syn på hva kirken skal prioritere. Det finnes forskjeller i hvordan en mener kirken skal forholde seg til ulike samfunnsproblemer. Det er forskjeller i tradisjon og synspunkter på gudstjenestefeiring, kirkemusikk og musikk ved kirkelige handlinger. Kirkemedlemmer har ulikt syn på innstegene til religionsdialog. I møte med neste periode finnes det ikke minst ulike ønsker for hvordan kirken bør organiseres.

Mange av disse spørsmålene har et potensiale for å engasjere velgere, men den praktiske utfordringen for listevalg er at det pr. i dag ikke finnes lister som representerer verken ulike enkeltstandpunkt i disse sakene eller vanlige kombinasjoner av standpunkter. Paradoksalt nok vil dette muligens kunne være lettere å finne ved et personvalg, men det har som sagt sine utfordringer på andre områder.

En ikke uvesentlig side ved dette er også at det er en krevende oppgave å etablere et kirkepolitisk parti. I realiteten forutsetter dette et relativt stort nettverk, muligens innenfor en etablert organisatorisk sammenheng. Man bør ideelt sett ha kanaler slik at et parti kan bli landsdekkende og bygge et bredt geografisk nettverk av personer som kan tenke seg å stille til valg og drive valgkamp. I oppstarten vil man ha utfordringen med å skissere og fastsette et program som er samlende nok til å kunne knytte nok folk til å få gjennomslag til seg, kommunisere dette ut og bygge en partiorganisasjon, alt med korte tidsrammer og begrenset oversikt over om andre holder på med parallelle prosesser.

Trolig er det menighetsrådene og den eksisterende kirkelige virksomheten som er den beste grobunnen for et slikt engasjement. Da er man imidlertid tilbake til noe som likner nominasjonskomiteens liste.

Oppsummering

Det er altså vanskelig å finne en valgordning uten ulemper. Dersom man beholder den asymmetriske modellen med nominasjonskomiteens liste, skaper man kommunikative og organisatoriske utfordringer, og risikerer at en del velgere i noen spørsmål, bevisst eller ubevisst, stemmer mot sine egne interesser.

Dersom man går for et rent listevalg for å løse disse utfordringene, risikerer man samtidig å utfordre den grunnleggende representativiteten i demokratiet, siden det logisk og reelt sett er langt fra gitt at det lar seg gjøre å etablere et mangfold av lister som speiler variasjonen i velgernes ønsker.

Valg av valgordning kan speile kirkepolitiske interesser. På tvers av kirkepolitiske skiller kan en muligens likevel samles om at det sentrale ved valgordningen er at den, innen rammen av kirkens definerte identitet, gir velgerne best mulig anledning til gjennom valget å gi uttrykk for sine ønsker. Det kan være et godt utgangspunkt for bispedømmerådets vurderinger.

Det kan finnes noen mellomløsninger i tillegg til de høringsnotatet skisserer. Ingen av disse alternativene er utredet eller nevnt i høringsnotatet, men de kan være verdt å nevne.

For eksempel har det noe å si hvor mange lister det kreves før en nominasjonskomite basert på menighetsrådene også skal sette i gang arbeid med å danne en liste. Forslaget setter grensen ved én liste, men det er fullt mulig å sette grensen ved to eller tre.

En kan også la det være opp til en nominasjonskomite å vurdere om det gitte mangfoldet av lister blir tilstrekkelig representativt, og så eventuelt la nominasjonskomiteen ta initiativ til at det dannes en supplerende liste, med noe friere rammer til utformingen enn i dag.

Når det finnes lister som gir uttrykk for ulike kirkepolitiske syn, kan det vurderes hvor sterkt nominasjonskomiteen i valgreglene skal bindes til å sette sammen en bred liste. Selv om det i seg selv er dypt problematisk hvis en liste basert på menighetsrådene ikke blir bredt sammensatt, kan det være demokratisk hensiktsmessig, fordi det kan gi velgerne de nødvendige valgalternativene.

Et annet alternativ er å åpne for supplerende kandidater på en egen liste dersom det bare stilles en eller to lister ved valget. De supplerte enkeltkandidatene kan så få noe støtte til å drive valgkamp.

Bispedømmerådet håper det gjennom høringssvaret bidrar til et godt grunnlag for Kirkerådets videre behandling av saken.

Til det innsendte svaret på spørsmål 7 har vi en rettelse. Der det er skrevet «forhåndsstemming» skal det stå «forhåndsstemmegiving».

Med vennlig hilsen

Jorunn Kraft Vistnes, e.f.
stiftsdirektør

Geir Skårland
avdelingsleder menighetsutvikling

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Mottakere:
Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk
kirkeråd

Postboks 799
Sentrum

0106 OSLO